

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	15
1. ZABURZENIA W KRAŻENIU	19
Pojęcia pomocnicze	19
Tętniak	19
Żylak	19
Wrzód	20
Polip	20
Zasada przepływu krwi w naczyniach	20
Krwotok	21
Ogólnoustrojowe skutki krwotoku	22
Miejscowe skutki krwotoku	23
Ognisko krwotoczne	23
Krwiak	24
Krwotok z macicy, nadmierne krwawienie miesięczne	25
Krwotok z płuc	28
Krwotoki i krwinkotoki układu moczowego	28
Krwotok z przełyku	28
Krwotok z żołądka lub dwunastnicy	29
Krwotok z jelit i odbytu	29
Krwotoki do otrzewnej i przestrzeni pozaotrzewnowej	29
Samostne zatrzymywanie krwawienia (hemostaza, orientacja ogólna) ..	30
Skaza krwotoczna	30
Przekrwienie	33
Obrzęk	35
Odwodnienie	38
Zakrzepica	38
Zator	41

Niedokrwienie	43
Miażdżyca	45
Zawał	47

2. WADY ROZWOJOWE, ZANIKI, ZWYRODNIENIA, APOPTOZA, MARTWICA, ŚMIERĆ USTROJU

51

Wprowadzenie	51
Wady wrodzone rozwojowe	51
Zanik	52
Klasyfikacja morfologiczna zaniku	53
Przykłady zaniku narządów	54
1. Zanik nerek	54
2. Zanik kości	55
Osteoporoza	56
Krzywica i osteomalacja	58
3. Powiększenie płuc	58
4. Rozszerzenie oskrzeli	60
5. Zanik mózgu i zwyrodnienie neuronów	60
Stwardnienie rozsiane	60
Jaskra	61
Choroba trzewna	61
Zwyrodnienia	62
Zwyrodnienie wodniczkowe	62
Zwyrodnienia białkowe	63
Zwyrodnienie rogowe	63
Zwyrodnienia kolagenowe	64
Zwyrodnienie włókien sprężystych (elastyny), zespół Marfana	65
Zwyrodnienie szkliste	65
Zwyrodnienie skrobiowate	66
Zwyrodnienia węglowodanowe (polisacharydowe)	69
Zwyrodnienie glikogenowe jądra hepatocytów	69
Zwyrodnienie glikogenowe cytoplazmy hepatocytów (glikogenozy) ..	69
Cukrzyca – orientacja ogólna	70
Zaćma	71

Zaburzenia wydzielania śluzu i zwyrodnienia śluzowe	71
Dychawica oskrzelowa	71
Mukowiscydoza – Wydzielanie śluzu o zwiększonej lepkości	72
Zwyrodnienie śluzowe.	73
Zwyrodniająca choroba stawów	73
Zwyrodnienia tłuszczowe	73
Stłuszczenie	73
Otłuszczenie, otyłość	74
Zwyrodnienie cholesterolowe	75
Wapnienie	76
Kamica nerkowa	76
Kamica żółciowa	77
Dna moczanowa	78
Zwyrodnienia barwnikowe	79
Nadmiar i niedobór melaniny	79
Hemosyderoza i hemochromatoza	79
Porfiria	80
Żółtaczką	80
Zamieranie komórek i całego ustroju	83
1. Apoptoza	83
2. Martwica	84
Martwica krwotoczna kory nadnerczy	85
Martwica płata przedniego przysadki	86
Martwica w obrębie nerek	86
Martwica krwotoczna trzustki	87
Zwyrodnienie plamki żółtej związane ze starzeniem się	88
3. Śmierć	89
3. PRZYSTOSOWANIE, ODROST I NAPRAWA	91
Przerost	91
1. Mięsień sercowy	91
2. Mięśnie prążkowane szkieletowe	93
3. Mięśnie gładkie	93
Mitotyzacja komórki (wprowadzenie do „Rozrostu”)	94
Rozrost	95

Odrost	96
Naprawa	96
4. GUZY NIENOWOTWOROWE LUB GRANICZNE	99
Wprowadzenie	99
Torbiele	99
Wielotorbielowatość nerek (uwarunkowana genetycznie)	101
Rozrosty nienowotworowe	102
5. NOWOTWORY	105
Pojęcia wprowadzające	105
Różnicowanie i dojrzewanie	105
Metaplazja	105
Atypia, dysplazja, neoplazja	106
Etiopatogeneza nowotworów	108
Zjawiska molekularne w rozroście nowotworowym	108
Czynniki rakotwórcze	109
Wirusy nowotworotwórcze	110
Hormony	110
Stany przedrakowe	111
Inne czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na pojawienie się i wzrost nowotworów	111
Wiek	111
Pospolite zagrożenia w życiu codziennym	111
Obrona odpornościowa przeciw nowotworom	112
Nowotwory niezłośliwe, miejscowo złośliwe i złośliwe	112
Morfologia i biologia nowotworów niezłośliwych	113
Morfologia ogólna i biologia nowotworów złośliwych	115
Cechy makroskopowe	116
Rozprzestrzenianie się	116
Szkodliwość nowotworów złośliwych	117
Nowotwory miejscowo złośliwe (półzłośliwe)	118

Postaci nowotworów narządów i tkanek	118
Nabłonek wielowarstwowy płaski	118
Nabłonek wielowarstwowy płaski rogowaciejący skóry (naskórek) ..	119
Rak podstawnokomórkowy	119
Zmiany z udziałem melanocytów	120
Raki palaczy czynnych i biernych	121
Rak przetyku	123
Rak części pochwowej szyjki macicy	123
Rak trzonu macicy	124
Guzy piersi	124
Rak żołądka	126
Rak okrężnicy i prostnicy	126
Rakowiak	127
Rak pęcherzyka żółciowego	127
Rak zewnątrzwydzielniczej części trzustki	127
Rak wątroby	128
Rak nerki	128
Nerczak płodowy	129
Nowotwory pęcherza moczowego	129
Rak gruczołu krokowego	129
Nowotwory jajników	130
Ziarniszcza	130
Przegląd działania nowotworów układu hormonalnego (orientacja) . . .	131
Nowotwory i włókniecie szpiku	133
Czerwieńca prawdziwa	133
Rozrosty układu krwinek białych	134
Ostre białaczki	134
Przewlekła białaczka szpikowa (mielocytowa)	134
Szpiczak mnogi	134
Chłoniaki	135
Chłoniaki nieziarnicze	135
Chłoniaki ziarnicze, ziarnica złośliwa (Hodgkin)	135
Nowotwory układu nerwowego	136
Ośrodkowy układ nerwowy	136
Obwodowy układ nerwowy	137

Nowotwory nienabłonkowe	137
Tkanka łączna właściwa	137
Tkanka tłuszczowa	137
Kostniak mięsakowy	138
Tkanka chrzęstna	138

6. ZAPALENIE

Wstęp	139
Patomorfologia (komórki i naczynia)	139
Przebieg zmian w zapaleniu ostrym	141
Zjawiska ogólnoustrojowe towarzyszące zapaleniu	142
Patomorfologia zapalenia ostrego	142
Zapalenia uszkodzające	142
Zapalenia wysiękowe	143
Zapalenie wytwórcze	145
Patomorfologia zapalenia przewlekłego	146
Przyczyny zapaleń	147
Przykłady zapaleń narządowych	147
Zapalenia płuc	147
Zapalenie pęcherzykowe	147
Zapalenie śródmiąższowe	148
Zapalenie ropne	148
Zapalenie gruźlicze (ziarniniakowe i wysiękowe)	149
Grypa (orientacja)	149
Zapalenia serca	150
Zapalenie wirusowe wątroby	152
Włóknienie wątroby	154
Zmiany w wątrobie pod wpływem alkoholu	154
Kłębuszkowe zapalenie nerek	156
Odmieniczkowe zapalenie nerek	157
Reumatoidalne zapalenie stawów	158
Kiła	158
Borelioza z Lyme	160
Zapalenie błony śluzowej żołądka	160
Wrzodziejące zapalenie okrężnicy	161
Choroba Leśniowskiego i Crohna	161

Zapalenia w warunkach obniżonej odporności	162
AIDS – nabyty zespół zmniejszonej odporności	163
Zakażenia drobnoustrojami	
oportunistycznymi	165
Bakterie	165
Wirusy	165
Grzyby	166
Pierwotniaki	166
7. WADY WRODZONE CZĘŚCI TWARZOWEJ CZASZKI	169
Rozwój części twarzowej czaszki	169
Typy nieprawidłowości rozwojowych	169
Zespoły wad wrodzonych ze zmianami w twarzoczaszce	176
8. GENETYCZNIE UWARUNKOWANE I WRODZONE CHOROBY ZĘBÓW . .	181
Rozwój zęba	181
Zębiak	182
Ząb mądrości	182
Wrodzony brak zębów	182
Niewyrzynanie się zębów, ząb niewyrżnięty, ząb zatrzymany	185
Zapadnięcie się zęba (zęby zagłębione)	185
Ząbkowanie utrudnione	185
Przetrwanie zębów mlecznych	186
Ząbkowanie nadliczbowe	186
Ząb szczątkowy	186
Zwiększona liczba zębów	186
Dysplazja zębiny i tworzenie nieprawidłowej zębiny	187
Niedorozwój szkliwa, dysplazja szkliwa	190
Nieprawidłowości szkliwa jako element zespołów uwarunkowanych genetycznie	192
Pęcherzowe oddzielanie się naskórka	192
Mukopolisacharydozy	193
Stwardnienie guzowate	193
Dysplazja oczno-zębowo-kostna	193
Zespół „szkliwo-paznokcie-gruczoły potowe”	193

Zespół „włosy-zęby-kość”	193
Krzywica oporna na działanie witaminy D.	193
Rzekoma niewydolność przytarczyc.	194
Zęby o „śnieżnej czapeczce”	194
Nieprawidłowości budowy zębów.	194

9. NABYTE CHOROBY ZĘBÓW 199

Zmiany budowy zębów postępujące z wiekiem.	199
Ścieranie się zębów	199
Ruchomość zębów	200
Resorpcja zębów	200
Zmiany pourazowe	201
Nadmierne wytwarzanie cementu.	202
Nieprawidłowe zabarwienie zębów.	202
Utrata zębów	203
Złogi na powierzchni zębów.	204
Próchnica zębów.	206
Fluoroza (plamistość szkliva, szklivo plamkowe)	211
Melanodoncja, odontoklazja (choroba Bertramiego)	211
Kamienie w miazdze	211

10. TORBIELE 213

Pojęcia pomocnicze	213
Torbiele zębopochodne prawdziwe	214
Zapalne	214
Torbiel korzeniowa przywierzchołkowa	214
Torbiel korzeniowa boczna	216
Torbiel przyzębowa.	216
Niezapalne.	216
Torbiele na tle nieprawidłowości rozwoju zęba	216
Torbiel zawiązkowa.	217
Torbiel nad wyrzynającym się zębem.	218
Torbiel zębopochodna wapniejąca	218
Torbiel zębopochodna gruczołowa.	219

Torbiele powstałe w miejscu zęba (tzw. pierwotne)	219
Torbiel rogowaciejąca	219
Torbiel okołozębowa boczna w obrębie kości lub tkanek miękkich u dorosłych	221
Torbiele przetrwałe	222
Torbiele niezwiązane z rozwojem zęba	222
Torbiele przewodu nosowo-podniebiennego, torbiele kanału przysiecznego	222
Torbiel środkowa podniebienia	222
Torbiel środkowa żuchwy	223
Torbiel gałeczkowo-szczękowa	223
Torbiel pooperacyjna z nabłonkiem walcowatym urzęsionym	223
Torbiele wewnątrzkości	223
Torbiel tętniakowata	223
Samotna „torbiel” kostna	224
Tak zwana torbiel kostna statyczna, czyli utajona (Stafne)	224
Torbiele tkanek miękkich	224
Torbiel dziąsłowa	224
Torbiel nosowo-wargowa	225
Torbiel brodawki podniebiennej	225
11. CHOROBY NIENOWOTWOROWE WARG I JAMY USTNEJ	227
Zapalenia warg	227
Zapalenia przyzębia	228
Przyczyny zapaleń przyzębia i ich modyfikacji	229
Klasyfikacja zapaleń przyzębia	229
Zapalenie dziąseł i (lub) przyzębia powierzchowne	230
Zapalenie przyzębia głębokie z udziałem poddziąsłowej płytki nazębnej	232
Stany chorobowe i choroby przyspieszające rozpad przyzębia	232
Rozwój głębokiego zapalenia przyzębia	233
Zapalenie przyzębia dorosłych gwałtownie postępujące	235
Zapalenie przyzębia osób młodych	236
Przedpokwitaniowe zapalenie przyzębia	236

Uogólnione zapalenia błony śluzowej	236
Zapalenie nieżytowe	236
Zapalenia wrzodziejące	236
Aftozy	237
Zapalenia z przewagą zmian pęcherzykowych i pęcherzowych	239
Zapalenia ziarniniakowe	244
Zapalenie błony śluzowej jamy ustnej ze zmianami rumieniowymi	246
Język „geograficzny”	247
Rumienie jednoogniskowe	247
Niektóre choroby ogólnoustrojowe	248
Nieprawidłowe zabarwienie błony śluzowej	251
Zmiany w jamie ustnej w toku AIDS (dorośli)	253
Choroby układu krwiotwórczego w jamie ustnej	253
Halitoza	254

12. BIAŁE ZMIANY CHOROBOWE BŁONY ŚLUZOWEJ 255

Zmiany nierogowaciejące	255
Pleśniawki	255
Zmiany rogowaciejące	255
Rogowacenie nabyte	256
Rogowacenie białe, leukoplakia	256
Rogowacenie brodawkowate	259
Rogowacenie mozaikowe, pstre	259
Rogowacenie białe włochate	259
Rogowacenie na tle ścierania	259
Przewlekła bielnica z rogowaceniem nabłonka	260
Zapalenie warg na tle promieni nadfioletowych	260
Rogowacenie w przewlekłej niewydolności nerek	260
Rogowacenie uwarunkowane genetycznie	260
Rogowacenie jamy ustnej jako kontynuacja choroby skóry lub ogólnoustrojowej	263
Liszaj płaski	263
Zmiany liszajowate (lichenoidalne)	264
Liszaj (toczeń) rumieniowaty	264
Łuszczyca	265

13. ZMIANY ROZROSTOWE JAMY USTNEJ I WARG 267

Nadziąsłaki.	267
Polipowaty rozrost włóknisty błony śluzowej	267
Nadziąsłak naczylniakowaty (włosowaty krwionośny, obwodowy, nienowotworowy)	268
Włókniakowatość dziąseł	270
Nowotwory pierwotne lub przerzutowe	272
Rozrosty nabłonkowe	276
Rogowiak kolczystokomórkowy	276
Brodawczak płaskonabłonkowy	277
Rak jamy ustnej.	277
Stopniowanie nowotworów złośliwych	282

14. ZMIANY ROZROSTOWE ŻUCHWY I SZCZĘKI 285

Włókniak pochodzenia niezębowego	285
Wewnątrzustne wały kostne	286
Włókniak (śluzowłókniak) zębopochodny (OF)	287
Śluzak zębopochodny (OM)	287
Zmiany w następstwie nadczynności przytarczyc (Recklinghausen 1)	287
Naczylniak	287
Nerwiak osłonkowy i nerwiakowłókniak	287
Kostniwiak (CB)	288
Dysplazja włóknista (FD)	288
Cherubinkowatość, cherubizm, aniołkowatość	289
Guz z komórek kościogubnych.	290
Wewnątrzkostna zmiana olbrzymiokomórkowa (CGCL)	291
Wapniejący nabłonkowy guz zębopochodny (CEOT)	292
Wapniejący torbielowaty guz zębopochodny (CCOT)	292
Zębopochodny guz zawierający komórki – widma (DGCT)	293
Pseudogruczołowy guz zębopochodny (AOT)	293
Pierwotny wewnątrzkostny rak płaskonabłonkowy (PIO SCC)	294
Pierwotny wewnątrzkostny rak płaskonabłonkowy – typ lity (PIO SCC)	294
Szkliwiak	295
Tumor neuroectodermalis melanoticus, melanoameloblastoma	299

15. CHOROBY ŚLINIANEK 301

Wstęp	301
Suchość w ustach	301
Zmiana limfomioepitelialna	302
Inne zapalenia ślinianek	304
Zapalenia wirusowe	304
Zapalenia bakteryjne	305
Gruźlica ślinianek	305
Zapalenia na innym tle	306
Zapalenie alergiczne	306
Zapalenie w wyniku naświetlania gruczołu	306
Sarkoidoza	306
Zapalenie przewlekłe nawracające	306
Sialoadenitis nonobstructiva	307
Choroby na tle niezapalnym	307
Sialosis (sialoadenosis)	307
Sialometaplasia necroticans	307
Kamica ślinianek	308
Ślinotok	309
Nowotwory ślinianek	309
Gruczolak wielopostaciowy	309
Gruczolaki jednopostaciowe	312
Myoepithelioma	313
Onkocytoma	314
Gruczolakochłoniak	314
Rak śluzowo-płaskonabłonkowy	316
Rak pęcherzykowy	316
Rak gruczołowo-torbielowy, oblak	318
Raki gruczołowe	319
Inne nowotwory ślinianek	320
Naczyniak krwionośny prosty lub jamisty	320
Ostoniak	320
Chłoniak	320
Nowotwory małych gruczołów ślinowych	320
Rak przewodów końcowych	321

Nowotwory ślinianek u dzieci	321
Torbiele ślinianek.	322
16. CHOROBY STAWU SKRONIOWO-ŻUCHWOWEGO	323
Wstęp	323
Zaburzenia rozwojowe	323
Zmiany nabyte	323
Zapalenie wyсіękowe	324
Zapalenie przewlekłe.	324
Osteoartroza	324
Zespól Costena.	325
Szczękościsk.	325
Rozrost wyrostka dziobiastego.	325
Choroby styku wyrostka rylcowatego z kością gnykową	325
17. TECHNIKI BIOPSJI	327
ZAKOŃCZENIE	329